

Ako je u mnogim razdobljima ljudskog postojanja očiglednost bila element spoznaje i utvrđivanja činjenica, očigledno je da se povijest ponavlja... Ponešto izmijenjenog izgleda, u jedva promijenjenim okolnostima, iste se snage i iste ideje pojavljuju u igri suprotnosti koja će pridonijeti konačnoj ravnoteži evolucije.

Ima tome već nekih dvije i pol tisuće godina kako se u Heladi odvijao javni, politički i moralni sukob između sofista i filozofa. Tada je to moglo izgledati kao događanje svojstveno isključivo toj civilizaciji. Međutim, filozofa i sofista je bilo uvijek, ima ih danas, a bit će ih, čini se, i dalje.

Tko su bili sofisti? Bile su to osobe raznovrsnih znanja i sjajnog govorničkog umijeća koje su bile sposobne dokazati bilo što, ali također i ono potpuno suprotno. Njihova je uloga bila pripremiti mlade Atenjane za izazove rađajuće demokracije: bilo je potrebno razviti vještine koje će odgovarati političkim potrebama tog vremena. Istina ili susret s božanskim nisu bili bitni. Presudna je bila trenutna sreća i raznolikost mišljenja umjesto Istine koja se činila dalekom i nedostupnom.

Kao odgovor na ovaj procvat sofizma, na scenu stupa Sokrat. On je filozof – zaljubljenik u Istinu, koji će radije izgubiti naklonost javnosti nego ići protiv vlastite savjesti. Njegova misija, prema njegovim vlastitim riječima, nije bila obogatiti građane ili im dati manje ili više znanja. On je želio probuditi svijest ljudi kako bi ih učinio boljima. Uvijek je radije birao ulogu učitelja nego ulogu političara.

Dok su sofisti naplaćivali svoja učenja i, u skladu s tim, birali svoje učenike prema društvenom položaju i imovnom statusu, Sokrat nije želio naplaćivati poduku, a svoje je učenike birao zbog onih moralnih i intelektualnih sklonosti koje će omogućiti najveći razvoj njihovih uspavanih vrlina.

Kako je završio ovaj sukob? Rezultat je dobro poznat. Još jednom je mišljenje nadvladalo znanje, laž istinu, interesi pravdu. Sokrat je popio kukutu jer njegova smrt nije bila u suprotnosti s principima koje je zagovarao vlastitim primjerom čitav život.

Danas su nazivi drugačiji. Sofista je puno i susrećemo ih na svakom koraku, iako se skrivaju pod najrazličitijim imenima. No, njihovo djelovanje i ciljevi su isti.

S druge strane, jednako kao i prije, malo je filozofa zaljubljenika u mudrost i dosljednih svojim vlastitim idejama. No i te malobrojne se nemilice napada i optužuje istim optužbama koje su prije više stoljeća okončale Sokratov život: kvarenje mladih i poricanje pravih bogova...

Neki povjesničari čak kažu da Sokrat nikad nije ni postojao te da su ga Atenjani samo izmislili, jer je bio potreban kao moralni model u vremenu propadanja tradicionalnih vrijednosti. Ne vjerujemo da je to bilo tako. U svakom slučaju, da smo tada bili tamo, vjerojatno bismo i sami "stvorili" ovakav arhetipski lik poput Sokrata. Jednako kao što bi ga bilo potrebno izmisliti ili stvoriti danas, ako već ne kao prisutnost genija Sokratove veličine, tada kao rezultat djelovanja svih onih koji vole istinsku spoznaju i žele je živjeti unatoč kritikama i ograničenjima.

Povijest se ponavlja, a s njom i izbor: filozofi ili sofisti?

Autor: **Delia Steinberg Guzmán**